

України від 26.02.2022 р. № 162. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text>

9. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

10. Скуратівський В., Палій О., Лібанова Е. Соціальна політика. К. : Вид-во УАДУ, 2003. 65 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-20>

Джурик Ю. А.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Труш А. С.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЖАВНИХ КОМПАНІЙ

Одним із важливих елементів правильного та прозорого функціонування державного підприємства є здатність підтримувати строгий контроль та нагляд за їх діяльністю. Це забезпечує своєчасний доступ до повної та точної інформації, який необхідний для прийняття правильних рішень, які забезпечують досягнення поставлених цілей компанією. Саме належний нагляд і контроль дозволяє створити добросовісну систему керування, яка прийматиме врахування інтересів всіх зацікавлених сторін, в тому числі основного власника – народу України.

Необхідність здійснення контролю за діяльністю державних компаній є питанням що вивчається не вперше, зокрема різним його аспектам приділяли увагу такі українські дослідники як Н. Г. Виговська, Г. М. Тарасюк, Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Дікань, І. Ю. Чумакова та інші.

Державні компанії повинні бути ефективними та максимально прозорими під час здійснення своєї діяльності. Станом на сьогодні в Україні зареєстрована величезна кількість державних компаній, проте більша частина з них практично не виконує покладені на них функції, є неповороткими, збитковими та часто корупційними. При такому стані речей частина з них повинна бути приватизована, частина ліквідована,

а невелика частина повинна стати взірцем досягнень корпоративного управління в державному секторі.

На жаль, говорячи про неефективні державні компанії, мусимо констатувати той факт, що продовж всього часу з моменту утворення нової держави Україна, державний сектор економіки не піддавався реформуванню. Через існування неналежного механізму управління державними підприємствами, в тому числі відсутність достатнього контролю та прозорості в їх діяльності, вони неспроможні досягати мети свого функціонування – задоволення потреб України, реалізації її функцій. Значна частина державних підприємств є збитковими або джерелом корупційних ризиків. Результати контрольних заходів засвідчили неналежний контроль з боку уповноважених органів управління за складанням та виконанням стратегічних планів розвитку державних підприємств, річних фінансових та інвестиційних планів, невиконання повноважень уповноважених органів управління щодо виявлення майна, яке не використовується, незабезпечення оформлення прав на земельні ділянки, що створювало ризики їхньої втрати. Крім того, наглядові ради на підприємствах не були створені, призначення керівників підприємств відбувалось з порушенням законодавства, була відсутня дієва система внутрішнього контролю [1, с. 60, 62].

Для вирішення питання з підвищенням ефективності, а також покращенням результативності діяльності державних компаній пропонуємо розглянути декілька варіантів. Одним із необхідних інструментів здійснення нагляду та контролю за діяльністю державних підприємств є створення наглядових рад. Відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності», а саме ст. 11-2 у державних унітарних підприємствах та господарських товариствах, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, наглядова рада утворюється, ліквідується та її діяльність організовується у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, що переглядається не рідше одного разу на п'ять років, з урахуванням положень законів України. До складу наглядових рад державних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, включаються незалежні члени наглядової ради, кількість яких повинна становити більшість членів наглядової ради [2, с. 15, 23, 36].

Безпосередньо до компетенції новоствореної наглядової ради будуть входити багато функцій, зокрема і щодо здійснення нагляду за управлінням майном, розгляд і затвердження програм діяльності підприємства, затвердження річних фінансових звітів і бухгалтерського балансу, розгляд звітів та висновків аудитора, а в разі потреби

призначення позачергових аудиторських перевірок, погодження договорів тощо.

В той же час було зазначено про бажаний досвід та навички кандидатів, адже таким чином можна забезпечити різноманітність у наглядовій раді та спроможність застосовувати різноманітня досвіду її членів для розвитку та зростання компанії [3, с. 2, 3].

Отже, існування компетентної наглядової ради є запорукою успішної, прозорої та ефективної роботи державної компанії. Завдяки коректній роботі наглядової ради державне підприємство матиме змогу конкурувати з приватними компаніями, буде відкритим та прозорим у своїй діяльності і що найголовніше – зменшить можливість корупційних ризиків.

Ще одним органом, що може здійснювати нагляд та контроль за діяльністю державних компаній є Державна аудиторська служба. Вона відіграє надзвичайно важливу роль у здійсненні контролю за діяльністю державних підприємств. Її основною задачею є перевірка фінансових звітів та рахунків підприємства і забезпечення того щоб усі прийняті рішення були правильними і завдавали мінімального впливу на державні фінанси. Державна аудиторська служба допомагає державним підприємствам визначати ризики та намагається виправити недоліки їх діяльності. Державна аудиторська служба також гарантує рівень відкритості та прозорості в діяльності державних підприємств. Вона повинна слідувати за тим, щоб державні підприємства правильно реалізовували державні проекти, а також слідували законодавству і вимогам чинної законодавчої бази. Державна аудиторська служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю. Так, Держаудитслужба здійснює контроль у:

– міністерствах, інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах, суб'єктах господарювання державного сектору економіки, в тому числі суб'єктах господарювання, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків акцій (часток) належать суб'єктам господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно.

Інспектування (контроль) полягає в документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю та проводиться у формі

ревізії, яка повинна забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб [4, с. 2, 8].

На нашу думку, для вдалого формування необхідної системи нагляду та контролю за діяльністю державних компаній потрібно додати ще один чинник. Таким чинником може виступати громадська рада при кожному окремому державному підприємству. Такий інструмент вже використовується та працює при державних органах та органах місцевого самоврядування. В той же час така громадська рада може бути корисна і для кожного окремого підприємства. Важливі функції таких громадських рад – експертна та консультативна. Відповідно не всі експерти в тій чи іншій сфері, будь то енергетична, оборонна чи поштова, зможуть потрапити до наглядової ради, проте в них наявні необхідні знання та досвід, який можна теж використати підвищення ефективності державного управління. В цей же час такі ради можуть надавати пропозиції для покращення роботи державних компаній та сприяти більш прозорій діяльності таких компаній.

За результатами аналізу системи формування нагляду та контролю за діяльністю державних компаній в Україні, можна зробити висновок, що ця система потребує подальшої модернізації та поліпшення. Незважаючи на наявність деяких законодавчих актів та інституцій, відповідальних за нагляд та контроль, ці механізми не забезпечують ефективної роботи в умовах сучасної економіки та політики.

На сьогоднішній день система нагляду та контролю за діяльністю державних компаній в Україні не є повноцінною та ефективною. Не дотримуються принципи прозорості, об'єктивності та відповідальності у процесі взаємодії між державними компаніями та їхніми регуляторами. Також відсутня єдина методика оцінки ефективності діяльності державних компаній та нормативна база, яка регулювала б цей процес, що в свою чергу негативно впливає на відносини державно-приватного партнерства.

У зв'язку з цим, необхідно провести комплексну реформу системи нагляду та контролю за діяльністю державних компаній, забезпечивши прозорість, об'єктивність та відповідальність у процесі їхньої взаємодії. Для цього потрібно розробити єдину методику оцінки ефективності діяльності державних компаній, а також створити нормативну базу, яка б регулювала процес нагляду та контролю.

Список використаних джерел:

1. Мельник С. М. Щодо участі державних підприємств України в реалізації державних функцій. 2019. № 10. URL: https://forumprava.pp.ua/files/058-066-2019-3-FP-Melnychuk_8.pdf

2. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 07.01.2023 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>

3. Міністерство економіки України: сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f7055acd-3a7e-4312-a5f5-bebe571a8644&title=OgoloshenniaProProvedenniaVidboruNaPosaduNezalezhnogoChlenaNagliadovoiRadiAktionernogoTovaristvanatsionalnaAktionernaKompaniianaftogazUkraini>.

4. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органам: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 р. № 550. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/589>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-21>

Дуфенюк О. М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 Інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ В ДИХОТОМІ «ОБ'ЄКТИВНІСТЬ – СУБ'ЄКТИВНІСТЬ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Перед кожним суб'єктом процесуальної діяльності – слідчим, дізнавачем, детективом, прокурором, суддею – періодично постає дилема зважування об'єктивності та суб'єктивності у своїх діях, оцінках, висновках, рішеннях, аргументації, переконаннях, міркуваннях про суспільний добробут чи власні стандарти етики, справедливості. Як говорив колишній суддя Б. Кардозо (B. Cardozo), приймаючи рішення та застосовуючи розсуд, доводиться зважувати різні інгредієнти у різних пропорціях та «варити у казані» цю дивну суміш [1]. І попри те, що, з КПК зникла імперативна норма, яка вказувала на об'єктивність як імперативну вимогу процесуальної діяльності, а в науковій доктрині висловлюються критичні погляди щодо концепту «об'єктивності» у контексті кримінального процесу, адже поза межами можливого встановити всі обставини ретроспективної події, а також